

ODNOS MLADOSTNIKOV DO STAROSTI, STARANJA IN STAROSTNIKOV

Raziskovalna naloga

Avtorica:
Eva Gradišnik, 8.a

Mentorica:
Jasmina Oblak, prof. soc. in nem.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2022

ODNOS MLADOSTNIKOV DO STAROSTI, STARANJA IN STAROSTNIKOV

Raziskovalna naloga

Avtorica:
Eva Gradišnik, 8.a

Mentorica:
Jasmina Oblak, prof. soc. in nem.

Povzetek

Staranje je proces, ki se začne ob rojstvu in traja do smrti. Poteka vse življenje. Doleti vsakega od nas, čeprav se tega v zgodnjih obdobjih življenja ne zavedamo. Razumemo ga le, če opazujemo odnos med človekom in njegovim družbenim okoljem. V raziskovalni nalogi sem na vzorcu 226 učencev vaške in mestne šole skušala ugotoviti, kako so spol, kraj in tip družine povezani s stopnjo ageizma, ki ga učenci izražajo. Rezultati kažejo, da učenci, ki so pogosto v stiku s starejšimi osebami, izražajo višjo skrb za starejše, tesnejšo medgeneracijsko povezanost, manj starostnih stereotipov in imajo manj strahu pred staranjem. Ustrezna socializacija je tako lahko pomemben korak k spodbujanju pozitivnih odnosov do starejših med mladimi tudi tekom izobraževanja in vzpostavljanja kakovostnih medgeneracijskih odnosov.

Ključne besede; strah pred staranjem, starost, staranje, ageizem, medgeneracijsko sodelovanje, starostni stereotip

Kazalo vsebine

1 UVOD	5
2 TEORETIČNI DEL	6
2.1. Staranje in starost	6
2.2 Ageizem.....	8
2.3 Strah do staranja.....	10
2.4 Statistični podatki o starosti prebivalcev krajev, kjer je bila izvedena raziskava	11
3 EMPIRIČNI DEL	12
3.1 Namen raziskave	12
3.2. Hipoteze.....	12
3.3 Metoda.....	13
3.3.1 Udeleženci.....	13
3.3.2 Pripomočki.....	14
3.3.3 Metodologija	16
3.4 Rezultati.....	17
3.5 RAZPRAVA.....	21
3.6 ZAKLJUČEK	22
4 VIRI IN LITERATURA	23
5 PRILOGE.....	25

Kazalo slik

Slika 1: Število anketirancev po razredih na posamezni šoli.....	13
Slika 2: Spol anketirancev.....	14
Slika 3: Vrste družin v katerih živijo anketiranci.	17
Slika 4: Življenje skupaj s starejšimi nad 65 let.	18
Slika 5: Pogostost stika s starejšimi nad 65 let.	18
Slika 6: Odnos mladih do starosti in staranja glede na spol.	19
Slika 7: Odnos mladih do starosti in staranja glede kraj šolanja.	19
Slika 8: Odnos mladih do starosti in staranja glede pogostosti stika s starejšimi.	20
Slika 9: Odnos mladih do starosti in staranja glede na tip družine v kateri prebivajo anketiranci.....	20
Slika 10: Pri kateri starosti je človek »star«.....	21

1 UVOD

Do nedavnega sem popoldneve preživljala z babico, dokler ni njena demenca preveč napredovala. Danes enkrat tedensko obiskujem drugo babico, ki živi pri stricu. Pri obeh sem našla in še vedno najdem veliko podpore, nasvetov, pomoči, poslušam zgodbe, ki me popeljejo v njuno preteklost ... Nikoli ju nisem izkoriščala za žepnino. Z njima imam zelo lep odnos in verjamem, da so starejši ljudje tukaj z razlogom, da nam pomagajo, svetujejo, kaj novega naučijo ... To dokazuje tudi moj sosed, ki je letos dopolnil 70 let. Je vitalen, poln energije, takoj za zabavo, loti se vsakega opravila. Vedno, kadar se srečava, izvem nekaj novega.

Živim v večjem naselju, kjer prevladujejo večnadstropne stanovanjske hiše, v katerih pogosto skupaj prebiva več generacij. Tudi sama živim v takšni hiši. Na sprehodih po kraju srečujem večinoma starostnike, mladih družin je malo, in skoraj vedno so v družbi starejšega člana družine. Sprašujem se kako, če sploh, se mladi in stari družijo v večjih mestih, kjer prevladujejo stolpnice in stanovanja, kjer ni toliko prostora in kakšno je prepričanje mladih o starosti in starejših osebah. Verjamem namreč v pregovor "Daleč od oči, daleč od srca" in da imajo mladi, ki ne živijo v razširjenih družinah različen pogled na starost in starejše od nas, ki smo s starejšimi v tesnem stiku skoraj vsak dan.

Prebivalstvo Slovenije se stara. Povprečna življenjska doba moškega je 78 let, ženske pa 84 let. Zato je presenetljivo, da je prva večja raziskava na temo odnosa mladih do starejših in staranja nastala šele v letu 2016.

Poudarek na medgeneracijskem sodelovanju je sicer v našem prostoru prisoten že dlje časa. Tudi na naši šoli izvajamo različne programe druženja in medsebojne pomoči (Simbioza giba, Simbioza računalništvo, povabilo starejšim na druženje v šoli, vabilo upokojenim učiteljem in delavcem šole na kulturne dogodke in proslave ...). A vendar obstaja občutek, da se to izvaja le iz neke moralne držbe posameznikov, ne pa iz pristne skrbi. Je težava v nas, da se na skrivaj bojimo staranja in starosti in nas starostniki le opominjajo na minljivost življenja?

2 TEORETIČNI DEL

Prebivalstvo na svetu se stara, življenjska doba se podaljšuje. Starejši od 65 let danes predstavljajo že okoli 10 odstotkov svetovne populacije prebivalstva. Njihov delež naj bi po napovedih Združenih narodov (United Nations, 2015) narasel celo na 20,5 %. V Evropski uniji je leta 2021 živela več kot petina (20,8 %) oseb, starejših od 65 let. (Eurostat, 2022). Pričakovana življenjska doba se je v manj kot pol stoletja podaljšala za deset let in je za moške presegla 80 let, za ženske pa 85 let (Lahe, 2016).

Prebivalstvo se hitreje stara tudi v Sloveniji, hkrati je začelo upadati število rojstev. To vpliva na starostno strukturo prebivalcev. V Sloveniji je bilo po podatkih Statističnega urada leta 2014 14,6 % prebivalcev, starih med 0 in 14 let, starejših od 65 let pa je bilo 17,5 % (SURS, 2015, v Lahe, 2016).

2.1. Staranje in starost

Staranje

Življenje delimo na tri glavna obdobja: mladost, srednja leta in starost (Ramovš, 2003).

Staranje je proces, ki se začne ob rojstvu in traja do smrti. Poteka vse življenje. Doleti vsakega od nas, čeprav se tega v zgodnjih obdobjih življenja ne zavedamo. Na splošno se nanaša na spremembe, ki se odvijajo v našem organizmu v celotnem življenjskem obdobju, ne glede na starost (Ramovš, 2003, str. 29).

Sociologi so mnenja, da lahko staranje razumemo le, »če opazujemo odnos med človekom in njegovim družbenim okoljem« (Lahe, 2016).

Starost

Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) definira starost kot "čas, ki je preteklo od rojstva koga ali nastanka česa" in kot "doba v človeškem življenju od zrelih let do smrti" (SSKJ, 2014).

Danijela Lahe (Lahe, 2016) povzame številne avtorje, ki vrste starosti delijo v 4 kategorije:

- ♣ Kronološka starost predstavlja dejansko število let nekega človeka in ni nujno povezana s posameznikovo biološko, psihološko in socialno starostjo.

- ♣ Biološka starost se nanaša na fizične spremembe posameznika. Označuje stanje organizma glede na pravilno delovanje osnovnih telesnih funkcij in celičnih procesov.

- ♣ Psihološka starost se kaže v zmožnosti sprejemanja in doživljanja posameznika svoje trenutne starosti, oziroma nam pove, koliko se posameznik počuti star. Ramovš (2003, str. 69) jo poimenuje tudi doživljajska starost, saj zajema spremembe v čustvenih in zaznavnih procesih, kognitivnih sposobnostih (spomin, učenje, inteligenca), sposobnosti prilagajanja in osebnosti starejše osebe.

- ♣ Socialna starost je odvisna »definicije«, ki ji jo pripišejo posamezne družbe. Ljudje imamo v vsaki družbi določene družbene vloge in odnose, ki se v procesu staranja spreminjajo. Neugartnerjeva (v Lahe, 2016) opozarja, da starost v družbi določa status osebe in ureja njeno socialno interakcijo (Macnicol, 2005, str. 5 v Lahe, 2016).

Kdaj postanemo v družbi »stari«, določa več dejavnikov, pa vendar vsaka družba nekje postavi starostno mejo, ki opredeljuje posameznika za »starega«. Takrat se za človeka lahko spremeni njegova družbena vloga ali prestopi določeno starostno mejo (Vertot, 2010, str. 8, v Lahe, 2016). Pri nas so dolgo časa med starejše uvrščali ljudi, ki so dopolnili 60 let ali so se upokojili (Šircelj, 2009, str. 16). Danes se v razvitih državah in tudi v Sloveniji najpogosteje postavlja starostna meja 65 let in več (WHO, 2015), kar bom uporabljala tudi v tej nalogi. Razloge za zvišanje starostne meje lahko iščemo v podaljševanju življenjske in delovne dobe, gospodarskem razvoju države ter v drugih širših političnih, ekonomskih in kulturnih dejavnikih.

Obdobje starosti ima svoje značilnosti, posebnosti, ljudje imajo svoje potrebe, zato ga strokovnjaki delijo v 3 podobdobja (Povzeto po Lahe, 2016):

- ♣ zgodnje starostno obdobje, ki traja med 66. in 75. letom. V tem času se človek privaja na upokojensko življenje. Lahko še živi dovolj aktivno in je dokaj dobrega zdravja.

- ♣ srednje starostno obdobje traja med 76. in 85. letom starosti. Posameznik se predvsem mentalno pripravlja in fizično pripravlja prilagajanje svojih dejavnosti in na upad svojih moči in zdravja. Sooča se z vedno večjo in hitrejšo izgubo vrstnikov, izgubi partnerja ali zakonca.

♣ pozno starostno obdobje je obdobje po 86. letu starosti. Posameznik postane prejemnik pomoči mlajših dveh generacij in opravlja zadnje naloge v življenju.

2.2 Ageizem

Butler (Butler, 1969, str. 243, v Lahe, 2016) je ageizem definiral kot »proces sistematičnega stereotipiziranja in diskriminacije starejših ljudi«, v dejanjih, sprejetih v okviru družbenih odnosov (Bytheway, 2005, str. 338).

Tvorijo ga trije elementi:

- ♣ predsodki do starosti, staranja in starejših ljudi;
- ♣ diskriminacija starejših, predvsem v delovnem okolju in tudi v družbenem okolju ter
- ♣ institucionalna politika in postopki, ki ohranjajo stereotipna prepričanja o starejših. Le-ti zmanjšujejo priložnosti starejših za zadovoljivo življenje in zmanjšujejo njihovo osebno dostojanstvo (Butler, 1980, str. 8, v Lahe, 2016).

Vendar nekateri strokovnjaki opozarjajo, da lahko ageizem prizadene tudi druge starostne skupine. Maggie Kuhn (1977) v svoji definiciji ageizma vključi tudi druge starostne skupine. Meni, da so predvsem mladi lahko zaradi svoje starosti diskriminirani na enak način kot starejše osebe (Kuhn, 1977; povz. po Bytheway, 2005, str. 339 v Lahe, 2016).

Tako lahko povzamem, da je ageizem razumljen kot niz prevladujočih pričakovanj glede razumevanja starosti v določeni družbi, ki nam narekuje, kako se obnašamo do določene starostne skupine ljudi na podlagi procesa staranja. Ti predsodki in stališča so lahko pozitivni ali negativni, osebni ali institucionalni. Palmore (1999, str. 19) razlikuje štiri osnovne tipe ageizma:

- ♣ negativni predsodki se kažejo v obliki negativnih stereotipov o starejših ljudeh (na primer: Starejši ljudje so bolni, senilni, grdi, impotentni, nekoristni, osamljeni, revni, depresivni ...);
- ♣ negativna diskriminacija se kaže predvsem na področju zaposlovanja, družine, zdravstvenega varstva.

Eden izmed razlogov za nastanek ageizma je to, da mlajše generacije vse manj živijo s starejšimi generacijami, kar pripelje do še večjih diskriminacij, stereotipov... Glede na to, kako

to dojemajo, tisti ki so stereotipov deležni, se lahko zgodijo neprijetne posledice npr. izguba družbenega položaja starejših, siromaštvo, socialna izključenost in negativen odnos okolja do starejših. To se dogaja zato, ker se s takimi stereotipi ljudje počutijo "bolj stare" kot v resnici so.

Posledica stereotipov je ta, če starejši govorijo mladim, da bodo kmalu umrli, se jim mladi začnejo izogibati, saj če starejših ni v bližini, ne razmišljajo toliko o smrti. Seveda pa niso vsi starejši taki, nekateri radi dajejo upanje, se zdravo prehranjujejo, se ukvarjajo s športom ...

Starostni stereotipi vključujejo veliko slabih lastnosti kot so npr. fizična, spolna nemoč, odvisnost od drugih, slab spomin, prepirljivost, trmoglavost, sitnost ... (Pečjak, 1998, str. 63).

Za starostnike lahko večkrat slišimo, da se osamijo, ker ne spadajo v sodobni svet. Glavna znaka staranja sta telesna in duševna utrujenost, potem pa tukaj še nastopajo slab spomin, hitra razburljivost, odsotnost, nezaupljivost, nepotrpežljivost ... (Pečjak, 1998, str. 63).

Palmore (1999, str. 28-29) ugotavlja, da so naslednji stereotipi povezani z miti o starosti:

- ♣ Biti star pomeni biti bolan.
- ♣ Starega psa ne moreš naučiti novih trikov (pri nas npr. Starega konja ne naučiš jahati).
- ♣ Skrivnost uspešnega staranja je v tem, da si modro izberemo svoje starše (zaradi različnih dednih bolezni, ki jih lahko dobimo od svojih staršev).
- ♣ Luči so lahko prižgane, toda električna napetost je nizka (ta mit se navezuje na to, da so stari ljudje slabotni).
- ♣ Starejši ne nosijo lastne teže (mit govori o tem, da so stari neproduktivni, da so breme za obstoječi družbeni sistem).

Nasprotno

- ♣ pozitivni predsodki odražajo pozitiven odnos do starejših. Pozitivni stereotipi starejše prikazujejo kot prijazne, modre, zanesljive, bogate, svobodne in srečne ...
- ♣ pozitivna diskriminacija se nanaša na ista področja kot negativna diskriminacija, vendar zagovarja pozitiven vidik tega stereotipa.

Palmore (1999, str. 34) ugotavlja, da redkokatera literatura navaja pozitivne dobre stereotipe o starejših ljudeh. Sam jih navaja osem:

- ♣ Prijaznost: Stereotip o prijaznosti starih lahko povežemo s podobo tople babice ali dedka, ki podpirata in nudita pomoč svojim otrokom in vnukom, sta prijazna in dobrosrčna do vseh ljudi, ampak še posebej do otrok.

- ♣ Modrost: Stereotip temelji na prepričanju, da več let izkušenj prinese večjo modrost.
- ♣ Zanesljivost: Ker starejše ocenjujemo kot bolj prijazne in bolj modre, jih smatramo tudi za bolj zanesljive in odgovorne od mlajših.
- ♣ Blaginja: Ljudje verjamejo, da so starejši dobro preskrbljeni, da so se dvignili iz revščine.
- ♣ Svoboda: Stereotip, da so stari ljudje svobodni, da lahko delajo kar želijo, kadar želijo in kakor želijo, izhaja iz prepričanja, da so stari dobro preskrbljeni in upokojeni.
- ♣ Večna mladost: Stereotip o večni mladosti izhaja iz tega, da nekateri ljudje verjamejo, da uporaba dovolj velikih količin krem, odstranjevalcev gub, vitaminov, lahko zaustavi procese staranja.
- ♣ Sreča: Stereotip o sreči in zadovoljstvu starih ljudi temelji na tem, da so stari modri, vplivni, svobodni in preskrbljeni – če so vse to, ni razlogov, da potem ne bi bili srečni.

2.3 Strah pred staranjem

Danes postaja vse bolj pomembno razumevanje in zaznavanje dejavnikov lastnega staranja kot tudi vzpostavljanje pozitivnega odnosa do starejših nasploh. Osebni ageizem zaznamuje predsodki in diskriminacija, ki jih izvaja posameznik, medtem ko je institucionalni ageizem politika določenih organizacij in institucij, ki povzročajo diskriminacijo starejših (npr. politika obveznega upokojevanja).

Palmore (1999) meni, da je večino ljudi sicer strah lastnega staranja, vendar jih je bolj kot pred kronološko starostjo (kot tako), strah izgube samostojnosti, spoštovanja, strah pred nezaželenostjo in "nevidnostjo".

Lasch (2012) ta iracionalni strah pred starostjo in smrtjo povezuje s pojavom narcistične osebnosti, ki je v sodobni potrošniški družbi postala prevladujoči tip osebnosti.

Razvijanje pozitivnega odnosa do starejših ter sprejemanje lastnega staranja temelji na pozitivnih stališčih in znanju o staranju in starejših, ki bi se moral začeti že v mladosti. Prve informacije o starosti in staranju ter odnosu do starejših otroci dobijo že v času primarne socializacije znotraj družinskega kroga. Otroci se takrat učijo še s posnemanjem tistega, kar vidijo in slišijo, niso zmožni ločiti med tistim, kar je res in kaj ne in do posameznih informacij ne zmorejo zavzeti kritičnega stališča. Tako ponavadi njihovo znanje o starejših temelji na mitih

in stereotipih, ki so globoko zasidrani v kulturo postmoderne družbe skozi generacije (Pratt, 1983; povz. po McGuire in Mefford, 2007, str. 81 v Lahe, 2016).

Danijela Lahe (Lahe, 2016) je v svoji doktorski disertaciji opravila prvo večjo raziskavo o odnosu mladih do staranja, starosti in starejših ljudi v slovenski postmodernej družbi. Rezultati raziskave, ki jo je izvedla na vzorcu mladih med 15. in 29. letom na področju severovzhodne Slovenije so pokazali, da med anketiranimi mladimi ne prevladujejo ageistična stališča. Je pa bilo med anketiranci zaznati strah pred starostjo oz. strah pred izgubo. Analiza je tudi pokazala vidne razlike dojemanja starosti glede na spol. Moški imajo do starejših ljudi bolj negativen odnos, ker jih je strah starejših ljudi. Žensk je bolj strah starosti in staranja zaradi fizičnega izgleda in osamljenosti oziroma izgube. Starejši in anketiranci z višjo stopnjo izobrazbe se starosti bojijo manj v primerjavi z mlajšimi. Na odnos do staranja in starosti vpliva tudi to, ali so mladostniki iz mesta (kar ponavadi pomeni večji strah) ali iz vasi oz. podeželja (kar pomeni manjši strah). Ugotovitve kažejo tudi, da je stopnja ageizma in strahu povezana z medgeneracijskim sodelovanjem in vzgojnim slogom v družini ne pa s tipom družine, v kateri anketiranci živijo.

2.4 Statistični podatki o starosti prebivalcev krajev, kjer je bila izvedena raziskava

STATISTIČNI PODATKI ZA OBČINO LAŠKO

Po statističnih informacijah SURS-a je v občini Laško 1. januarja 2021 živel 13123 ljudi. Občina je razdeljena na deset krajevnih skupnosti (Šentrupert, Jurklošter, Laško, Marija Gradec, Rečica pri Laškem, Rimske Toplice, Sedraž, Vrh nad Laškim, Zidani Most). V starostni skupini od 0-14 let v občini Laško živi 1861 prebivalcev. Največ prebivalcev je pričakovano v največjem starostnem razponu od 15-64 let, to je 6967. Število prebivalcev, starejših od 64 let je 2919 kar predstavlja 22,24% populacije v občini. Povprečna starost prebivalcev v občini je 45,2 leti, kar je nad povprečjem v primerjavi s populacijo v Sloveniji (43,4 leta v letu 2020) (SURS, 2021).

V krajevni skupnosti Rimske Toplice, kjer je bila na OŠ izvedena anketa, živi 1833 ljudi. 263 ali 14,34 % prebivalcev KS je bilo starih manj kot 14 let, 1175 prebivalcev je bilo starih med 15 in 64 let, 395 prebivalcev oziroma 21,55 % je bilo starih 65 let ali več. Povprečna starost prebivalcev v KS Rimske Toplice je bila 44,5 let.

STATISTIČNI PODATKI ZA OBČINO CELJE

Prvega januarja 2021 je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije v občini Celje živelo 49007 oseb. Občina je razdeljena na 19 krajevnih skupnostih oziroma četrti (Center, Dečkovo naselje, Dolgo polje Gaberje, Hudinja, Kajuh, Lava, Nova vas, Savinja, Slavko Šlander, Aljažev hrib, Ljubečna, Medlog, Ostrožno, Pod gradom, Škofja vas, Šmartno v Rožni dolini, Teharje).

6985 prebivalcev je bilo starih med 0 in 14 let, največ, to je 31635 prebivalcev je bilo starih med 15 in 64 let ter 10387 prebivalcev je bilo starih 65 let ali več. Povprečna starost v občini je 44,5 let.

V krajevni skupnosti Medlog, kjer je bila na osnovni šoli izvedena anketa, živi 1847. V starostni skupini od 0-14 let je januarja 2021 tam živelo 282 starih med 0 in 14 let oziroma 15,3 odstotka prebivalcev četrti. 401 prebivalec četrti oziroma 21,7 odstotka vseh prebivalcev četrti, je bilo starih 65 let ali več. Povprečna starost prebivalcev v četrti Medlog je bila 43,7 let (SURS, 2021).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Namen raziskave

Namen raziskave je bil preučiti, kako je odnos, ki ga imajo mladi do staranja, starosti in starejših ljudi povezan s spolom, krajem bivanja in tipom družine.

3.2. Hipoteze

Na podlagi študija literature sem postavila naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Dekleta imajo do staranja in starejših in medgeneracijskega sodelovanja bolj pozitiven odnos v primerjavi s fanti.

Hipoteza 2: Učenci, ki živijo v ruralnem okolju, imajo do staranja in starejših in medgeneracijskega sodelovanja bolj pozitiven odnos v primerjavi z učenci, ki živijo v mestu.

Hipoteza 3: Učenci, ki so pogosto, to je vsaj enkrat tedensko v stoku s starejšo osebo, imajo do staranja in starejših ter medgeneracijskega sodelovanja bolj pozitiven odnos v primerjavi z ostalimi učenci.

Hipoteza 4: Učenci, ki živijo v razširjenih družinah ali so v preteklosti živeli s starejši osebo, imajo do staranja in starejših in medgeneracijskega sodelovanja bolj pozitiven odnos v primerjavi z ostalimi učenci.

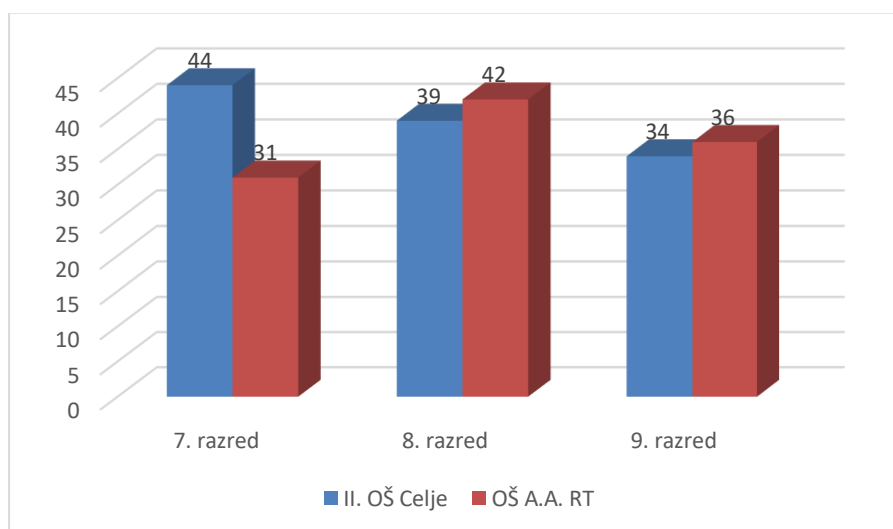
3.3 Metoda

3.3.1 Udeleženci

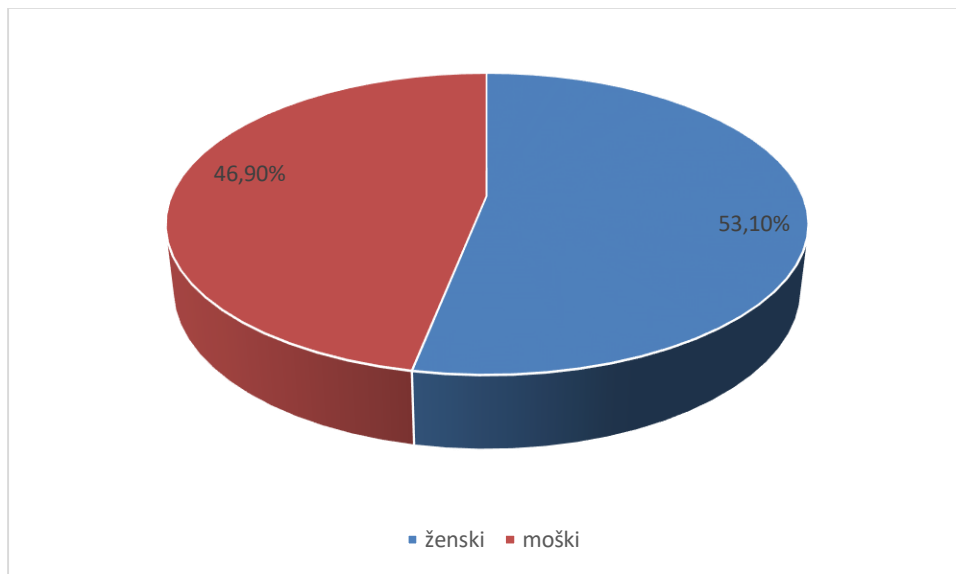
V vzorec je bilo vključenih 226 učenk in učencev zadnje triade osnovne šole na dveh osnovnih šolah. Prva šola se nahaja v naselju s približno 1800 prebivalci v občini Laško, ki šteje nekaj nad 13 000 ljudi, druga je mestna šola v občini Celje z nekaj manj kot 50 000 prebivalci. Fantov je bilo 46,9 %, deklet pa 53,1 %. Na OŠ v Rimskih Toplicah je sodelovalo 31 učencev 7. razreda, 42 učencev 8. razreda in 36 učencev 9. razreda. Na snovni šoli iz Celja je sodelovalo 44 učencev 7. razreda, 39 učencev 8. razreda in 34 učencev 9. razreda.

V 7. razredu je tako skupaj rešilo anketo 75 učenk in učencev, v 8. razredu 81 učenk in učencev in v 9. razredu 70 učenk in učencev.

Slika 1: Število anketirancev po razredih na posamezni šoli.

Slika 2: Spol anketirancev.

3.3.2 Pripomočki

Za potrebe raziskovalne naloge sem pripravila anketni vprašalnik, ki je bil razdeljen na 5 sklopov. Vsak sklop je vseboval trditve, na katere so anketiranci odgovarjali s pomočjo tristopenjske Likertove lestvice (1 = ne strinjam se, 2 = niti-niti, 3 = strinjam se) ocenjujejo, koliko posamezne trditve za njih veljajo.

Za merjenje Sprejemanja starosti sem uporabila 10 spremenljivk, zadnjih 5 spremenljivk se vrednoti obrnjeno, ker preverjajo strah pred staranjem. Število točk vsake posamezne trditve sem seštel. Seštevek točk nad 20 pomeni, da anketiranec pozitivno sprejema starost.

Sprejemanje starosti

Starejši osebi rad/a pomagam.

Staranje je naraven proces, nekaj kar pride z leti.

Zunanji videz ni toliko pomemben, ampak je bolj pomemben notranji mir.

Ko bom star/-a, bom svojo mladost ohranjala s pomočjo zdravega načina življenja.

Veselim se dneva, ko bom lahko svojim vnukom pripovedoval/-a zgodbe iz svojega otroštva.

Strah pred staranjem

Žalosten/a sem, ker vem, da se staram.

Bojim se smrti.

Strah me je, ko bom v ogledalu zagledal/a prve gube in sive lase.

Ko bom starejši/a, bom hotel/a na vsak način ohraniti mladosten videz (tudi s pomočjo operacij).

Okoli sebe nimam rad/a starejših ljudi.

Za merjenje Pozitivnih stereotipov sem uporabila 2 postavki oziroma spremenljivki.

Pozitivni stereotipi

Starejši ljudje so nam s svojimi izkušnjami in nasveti v pomoč pri naših odločitvah.

Starejši z veseljem pomagajo mladim staršem pri varstvu otrok.

Za merjenje Starostnih stereotipov sem sestavila 8 postavk. Seštevek posameznih trditev nad 17 pomeni, da imajo anketiranci pogosto starostne predsodke.

Starostni stereotipi

Starejši ljudje so pozabljivi.

Starejši pogosto govorijo o svojem trpljenju v mladosti.

Starejši ljudje ne morejo več skrbeti zase in za druge.

Starejši so trmasti, svojeglavi ...

Stari starši so naše finančno breme.

Okoli sebe vidim veliko starejših ljudi, ki so nesrečni.

Okoli sebe vidim veliko starejših ljudi, ki so osamljeni.

V družbi starejših se dolgočasim.

Za preverjanje medgeneracijske povezanosti mladih in starejših sem zapisala 9 spremenljivk. Zadnji dve spremenljivki se vrednotita obrnjeno. Število točk vsake posamezne trditve sem seštela. Seštevek točk nad 20 pomeni, da anketiranec čuti močno medgeneracijsko povezanost s starejšimi osebami.

Medgeneracijska povezanost

Mislím, da smo mladi s starejšimi na splošno močno povezani.

Na svoje stare starše (ali starejše ljudi v okolici) sem močno navezan/-a.

Na stare starše se lahko vedno zanesem, jim zaupam.

Starim staršem zavidam, saj nimajo obveznosti in se posvečajo stvarém, ki jih veselijo.

Mladi, ki že od malih nog živijo s svojimi starimi starši imajo več potrpljenja in razumevanja do starejših.

Če bi imel/-a več stika s starejšimi ljudmi ali bi živel/-a živila s starimi starši, bi se moje mnenje o starejših ljudeh verjetno spremenilo.

Vrednote moje družine vplivajo na moj pogled na starejše.

K starim staršem grem, ker vedno nekaj dobim (denar, najljubša jed..).

Ko se družim s starejšimi/s starimi starši, imam pogosto občutek, da me ne marajo (oz. imajo rajši druge vnuke).

Za preverjanje stopnje skrbi za starejše sem izbrala 2 spremenljivki.

Skrb za starejše

Dolžnost mladih je, da skrbijo za starejše in onemogle ljudi.

Mladi smo dolžni poskrbeti za starejše, da bodo ti imeli lepo in varno starost.

3.3.3 Metodologija

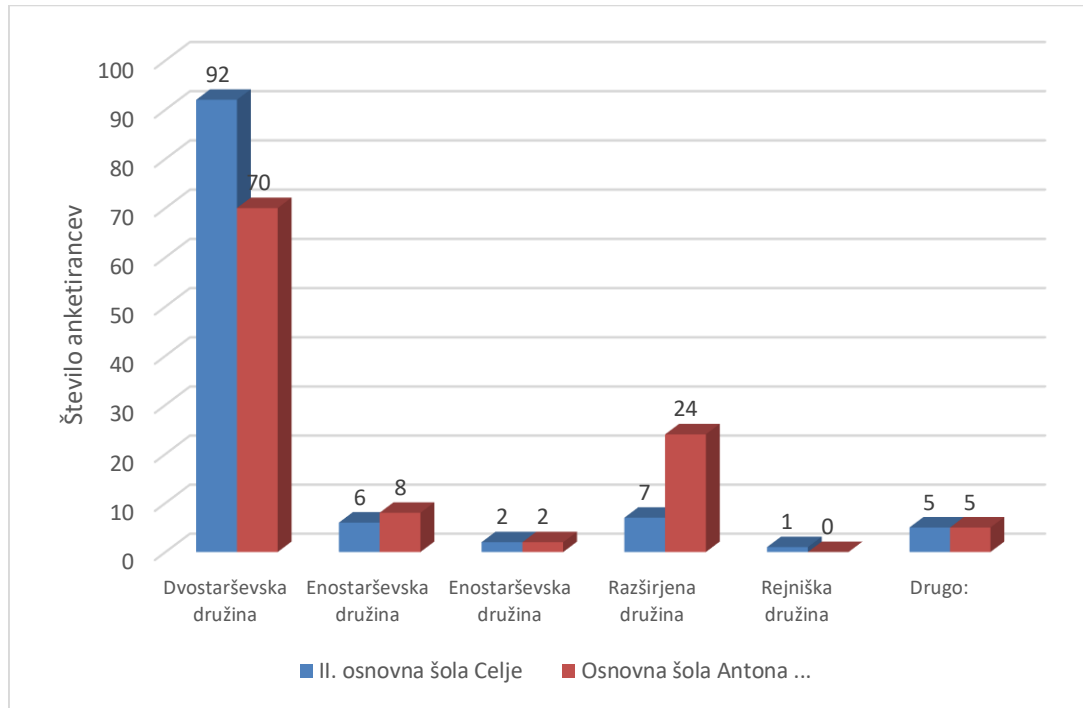
Najprej sem raziskala dostopno literaturo o izbrani temi in na podlagi tega sestavila vprašalnik s 5-imi podtemami. Elektronsko obliko vprašalnika sem izdelala s pomočjo spletne aplikacije 1ka. Učenci od 7. do 9. razreda so v januarju 2022 v času pouka izpolnjevali vprašalnik pod nadzorom učitelja. Podatke sem obdelala in izdelala grafične prikaze rezultatov s pomočjo spletne aplikacije 1ka in programa Excel.

3.4 Rezultati

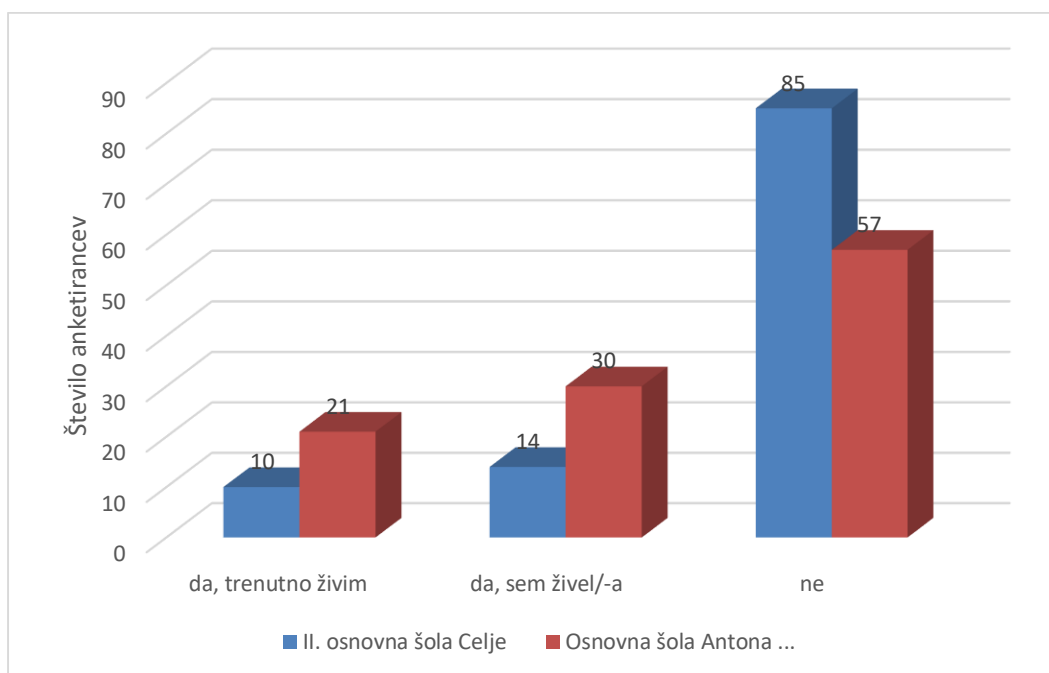
V nadaljevanju bom grafično prikazala rezultate raziskave.

Slika 3: Vrste družin, v katerih živijo anketiranci.

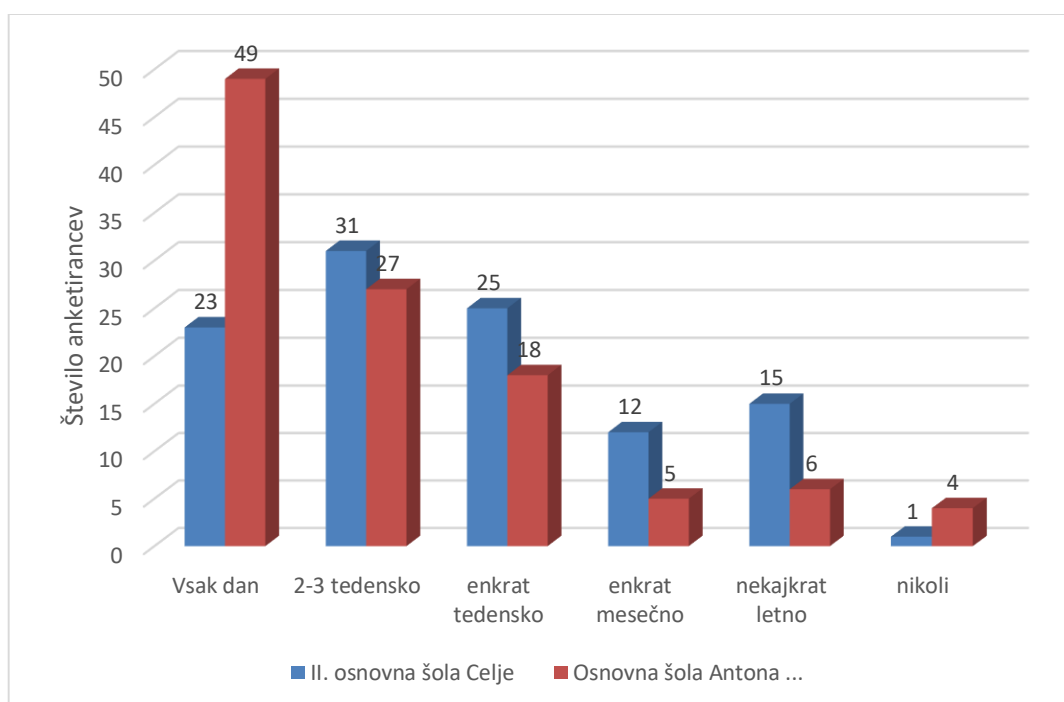
Iz grafa je razvidno, da največ anketirancev na obeh šolah živi v dvostarševski družini. Izstopa podatek, da na osnovni šoli v Rimskih Toplicah, kar trikrat več anketirancev živi v razširjeni družini (to pomeni, da poleg staršev in sorojencev pri njih živi še kak ožji član družine, npr. babica in/ali dedek, stric, teta) oziroma kar 22 % vseh anketirancev na šoli, medtem, ko jih na osnovni šoli v Celju živi le 6 % vseh anketiranih.

Slika 4: Življenje skupaj s starejšimi nad 65 let.

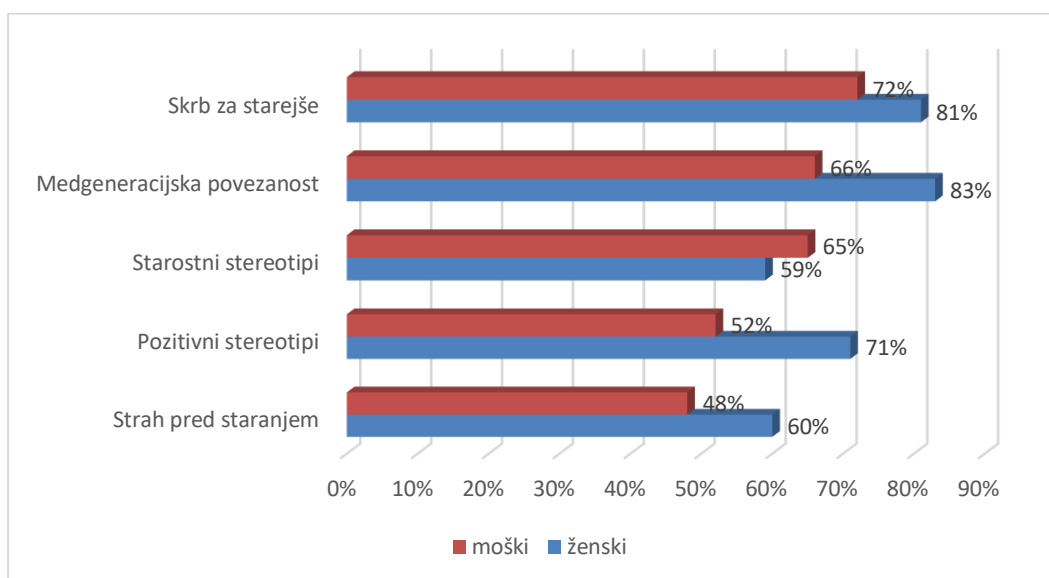
Danes živi skupaj z osebo, starejšo od 65 let 31 (13,7 %) vseh vprašanih, od tega jih 21 (9,3%) obiskuje šolo v Rimskih Toplicah. Tudi v preteklosti je dvakrat več učencev (30) živel z osebo, ki je bila starejša od 65 let v primerjavi s številom anketirancev, ki so pritrdilno odgovorili v Celju. Skupaj je v preteklosti z osebo starejšo od 65 let živelo 44 (19,5 %) anketirancev.

Slika 5: Pogostost stika s starejšimi nad 65 let.

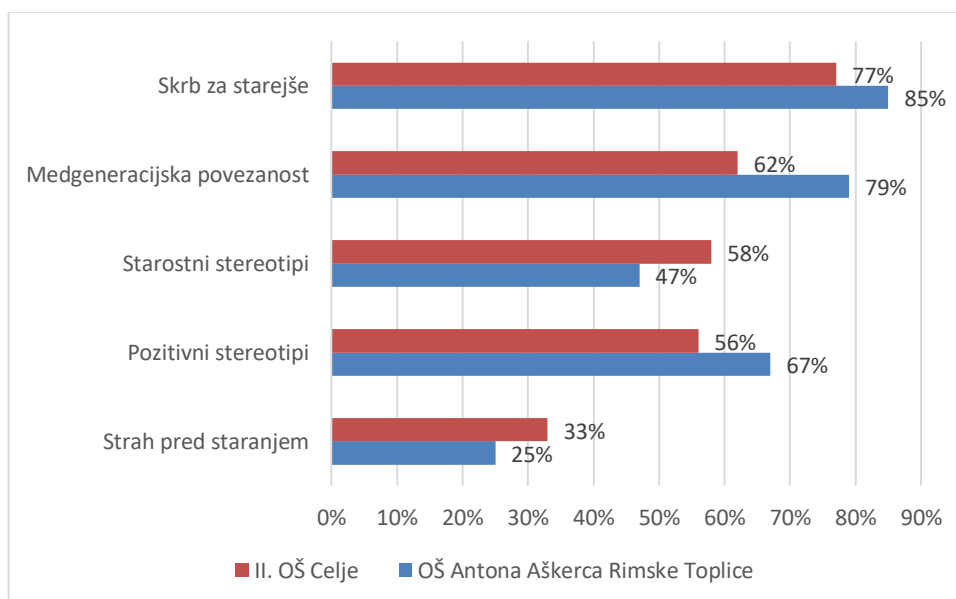
Iz grafa je mogoče razbrati, da ima 72 oziroma 32 % vseh anketiranih vsakodnevne stike s starejšo osebo. Pogosto, to je vsaj enkrat tedensko, ima stike s starejšo osebo še 101 anketiranec (45 %). Pogosto, to je vsaj enkrat tedensko, ima stike z osebo starejšo od 65 let kar 94 (86,2 %) učenk in učencev v Rimskih Toplicah in 79 (67,5 %) v Celju.

Slika 6: Odnos mladih do starosti in staranja glede na spol.

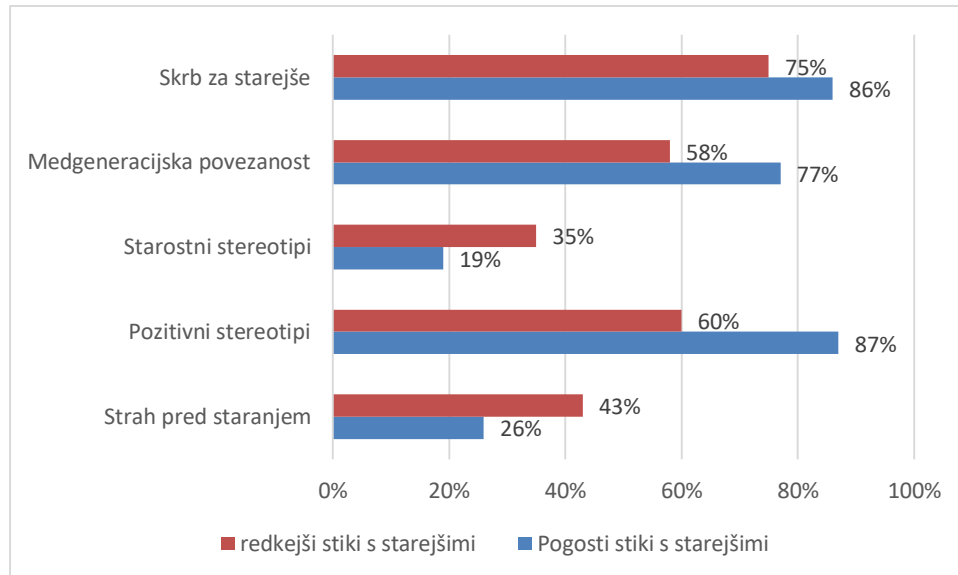
Iz grafa 6 lahko razberemo, da 12% več deklet izraža strah pred staranjem v primerjavi s fanti. Kar 83 % deklet čuti močno medgeneracijsko povezavo s starejšimi. Enako je odgovorilo 66 % fantov. Več fantov kot deklet izraža strah pred staranjem. Skrb za starejše izraža 81 % deklet v primerjavi z 72 % fantov.

Slika 7: Odnos mladih do starosti in staranja glede kraja šolanja.

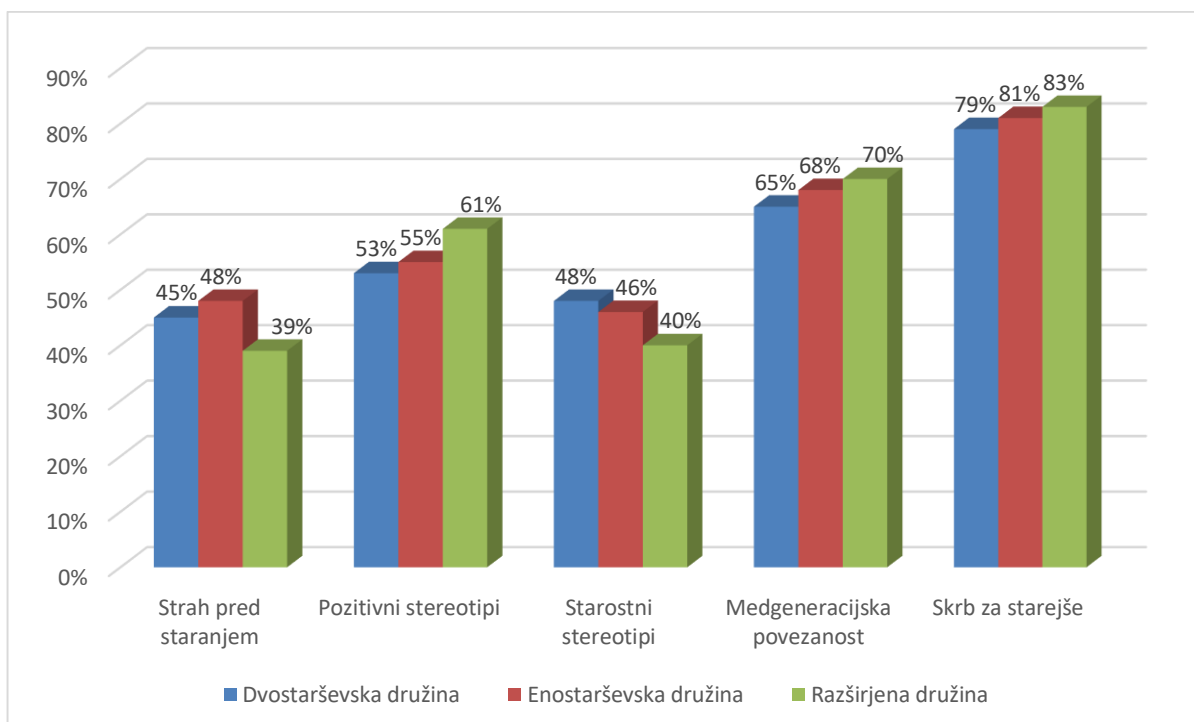
Graf prikazuje, da učenci na vaški šoli v vseh postavkah izražajo nižjo stopnjo ageizma v primerjavi z anketiranci v mestni šoli.

Slika 8: Odnos mladih do starosti in staranja glede pogostosti stika s starejšimi.

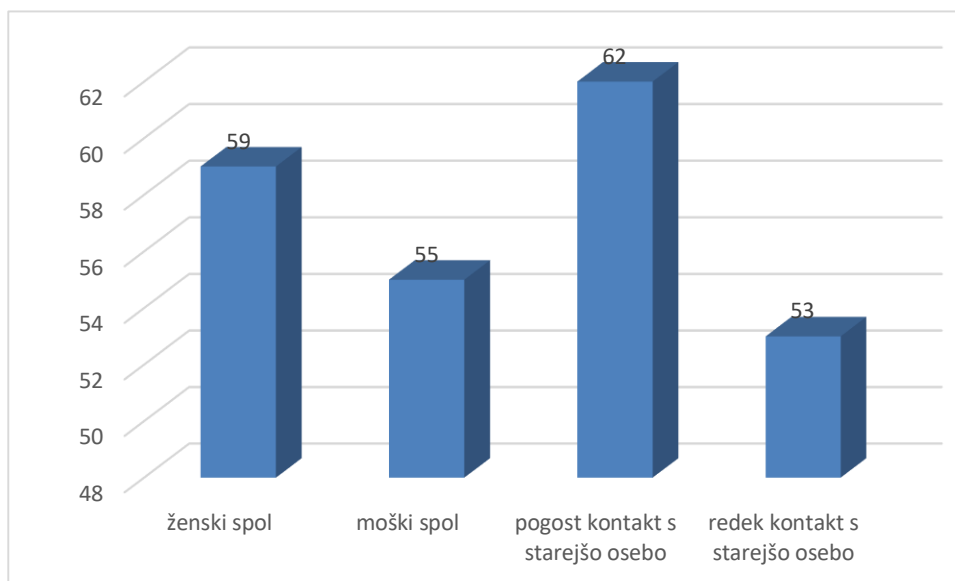
Anketiranci, ki imajo pogost kontakt (vsaj enkrat tedensko) s starejšo osebo, izražajo večjo skrb za starejše, boljšo medgeneracijsko povezanost in na starost gledajo bistveno bolj pozitivno v primerjavi s tistimi, ki se s starejšimi družijo redkeje.

Slika 9: Odnos mladih do starosti in staranja glede na tip družine, v kateri prebivajo anketiranci.

Glede na tip družin in odnosa mladih do starosti in staranja ter starostnih stereotipov lahko ugotovimo, da anketiranci, ki živijo v razširjeni družini izražajo manjši strah pred staranjem in manj starostnih stereotipov, čutijo večjo medgeneracijsko povezanost in se čutijo dolžne poskrbeti za starejše. Vendar pa lahko ugotovimo, da med anketiranci, ki živijo v razširjeni družini in anketiranci iz drugih tipov družin ni bistveno večjih razlik.

Slika 10: Pri kateri starosti je človek »star«.

Iz grafa lahko preberemo, da so dekleta in anketiranci, ki se pogosto družijo s starejšimi osebami, zapisale višjo starost, pri kateri menijo, da je človek star v primerjavi s fanti in anketiranci, ki se s starejšimi družijo le poredko.

3.5 RAZPRAVA

Namen raziskave je bil preučiti, kako je odnos, ki ga imajo mladi do staranja, starosti in starejših ljudi povezan s spolom, krajem bivanja in tipom družine.

Raziskava je potekala med učenci zadnje triade na vaški in na mestni šoli.

Prva hipoteza je predpostavljala, da imajo dekleta do staranja in starejših ter medgeneracijskega sodelovanja bolj pozitiven odnos v primerjavi s fanti. Rezultati so potrdili, da so dekleta bolj skrbna do starejših v primerjavi s fanti in da bistveno bolj čutijo medgeneracijsko pripadnost s

starejšimi. Prav tako pri dekletih prevladujejo pozitivni stereotipi o staranju. Vendar pa dekleta izražajo večji strah pred staranjem v primerjavi s fanti. Zato lahko hipotezo le delno potrdimo. Tudi avtorica Lahe (Lahe, 2016) ugotavlja, da dekleta izražajo večji strah pred staranjem, predvsem strah glede fizičnega izgleda.

V skladu z drugo hipotezo učenci vaške osnovne šole v primerjavi z učenci mestne šole izražajo nižjo stopnjo ageizma. Kar 17 % več učencev čuti večjo generacijsko pripadnost do starejših. To ni presenetljivo, če upoštevamo prejšnje odgovore, kjer se je izkazalo, da imajo ti učenci bistveno bolj pogoste stike s starejšimi in da v bistveno večji meri tudi bivajo, ali pa so bivali s starejšimi. Iz tega lahko sklepamo, da je kontakt s starejšimi eden bistvenih elementov, ki bi lahko pripomogel k zmanjšanju ageizma med mladimi. Rezultati naše raziskave prav tako kažejo, da so učenci vaške šole v večji meri razvili pozitivne namesto starostnih stereotipov in imajo manj straha pred staranjem. Rezultate lahko zopet primerjamo z rezultati raziskave Danijele Lahe (Lahe, 2016), ki pride do istih zaključkov.

Prav tako lahko potrdimo tretjo hipotezo. Učenci, ki so bili pogosteje, to je vsaj enkrat na teden v stiku s starejšo osebo, poročajo o višji skrbi za starejše, boljši medgeneracijski povezanosti in manjšemu strahu pred staranjem.

Rezultati potrjujejo tudi četrto hipotezo, da imajo učenci, ki živijo v razširjenih družinah ali so v preteklosti živeli s starejši osebo, do staranja in starejših in medgeneracijskega sodelovanja bolj pozitiven odnos v primerjavi z ostalimi učenci. Vendar se je izkazalo, da je delež teh učencev le malenkost višji v primerjavi z ostalimi. Do enakih rezultatov je v svoji raziskavi prišla tudi Lahetova (Lahe 2016), vendar je ugotovila, da rezultati med razširjeno družino in ostalimi oblikami družin nimajo statistično značilnih oblik, kljub temu, da je tendenca izbire trditev o ageizmu anketiranih mladih iz razširjenih družin v primerjavi z mladimi iz drugih tipov družin manjša (Lahe, 2016, str. 107).

3.6 ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi sem ugotavljala, kako spol, okolje in tip družine vplivajo na odnos mladih do staranja in starejših. Izkazalo se je, da učenci, ki živijo s starejšimi ali pa so z njimi pogosto v stikih, razvijejo nižjo stopnjo ageizma, na odnos do starejših pa v nižji meri vpliva tudi spol

in okolje, v katerem osebe živijo. Ustrezna socializacija je tako lahko pomemben korak k spodbujanju pozitivnih odnosov do starejših med mladimi, tudi tekom izobraževanja in vzpostavljanja kakovostnih medgeneracijskih odnosov. Omejen stik otrok in mladih s starejšo generacijo, ob nezadostnem znanju o starejših in vplivu v mladost usmerjene družbe pogosto oblikuje podlago za razvoj ageističnih stališč do starejših.

4 VIRI IN LITERATURA

Bytheway, B. in Johnson, J. (1990). On defining ageism. *Critical Social Policy*, 10 (29), 27–39.

Butler, R. N. in Lewis, M. (1977). *Aging and mental health*. St. Louis: Mosby.

Kuhn, M. (1977). *Maggie Kuhn on aging: a dialog* edited by Dieter Hessel. Philadelphia: The Westminster Press.

Eurostat. (2022). *Ageing Europe - statistics on population developments*. Pridobljeno 3. 3. 2022 na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Ageing_Europe_-_statistics_on_population_developments

Lahe, D. (2016). *Sociološki vidiki odnosa mladih do staranja, starosti in starejših ljudi v slovenski postmoderni družbi* (doktorska disertacija). Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.

Lasch, C. (2012). Kultura narcisizma: ameriško življenje v času zmanjšanih pričakovanj. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Macnicol, J. (2005). Age Discrimination: An Historical and Contemporary Analysis. Cambridge: University Press.

Palmore, E. B. (1999). Ageism: Negative and positive. New York: Springer.

Pečjak, V. (1998). Psihologija tretjega življenjskega obdobja. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Ramovš, J. (2003). Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontoagogika. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, www.fran.si, dostop 7. 1. 2022

Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2021). Pridobljeno 10. 2. 2022 iz <http://www.stat.si>

Šircelj, M. (2009). Staranje prebivalstva v Sloveniji. V Starejši ljudje v družbi sprememb (str. 15–43). Maribor: Aristej.

Vertot, N. (2010). Starejše prebivalstvo v Sloveniji. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

WHO. (2015). Health statistics and health information systems: Definition of an older or elderly person. Pridobljeno 3. 3. 2022 iz <http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/>.

5 PRILOGE

- Anketni vprašalnik

Pozdravljen/-a! Hvala za tvojo pomoč pri izvedbi spodnje raziskave, kjer te bomo spraševali o staranju in starosti. Anketa je kratka, vzela ti bo le 5 minut, zato odgovori na vsa vprašanja in po resnici. Sodelovanje je anonimno.

Q1 - Katero šolo obiskuješ? Označi!

- II. osnovna šola Celje
- Osnovna šola Antona Aškercia Rimske Toplice

Q2 - Kateri razred obiskuješ? Označi!

- 7. razred
- 8. razred
- 9. razred

Q3 - Označi spol!

- ženski
- moški

Q4 - V kakšni družini živiš? Označi!

- Dvostarševska družina (mati + oče + otroci)
- Enostarševska družina z materjo
- Enostarševska družina z očetom
- Razširjena družina (eden ali oba starša + otrok + stari starši oz. drugi sorodniki)
- Rejniška družina
- Drugo:

Q5 - Ali si kdaj živel/-a s starimi starši ali z ljudmi starejšimi od 65 let?

- da, trenutno živim z njimi
- da, sem živel/-a
- ne

Q6 - Kako pogosto si v stiku z osebo, starejšo od 65 let?

- Vsak dan
- 2-3 tedensko
- enkrat tedensko
- enkrat mesečno
- nekajkrat letno
- nikoli

Q7 - Zapiši pri katerih letih je zate človek star! _____

Q8 - Preberi trditve in označi kar velja zate!

	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam
Starejši osebi rad/a pomagam.	☐	☐	☐
Staranje je naraven proces, nekaj kar pride z leti.	☐	☐	☐
Notranji mir je pomembnejši od zunanjega videza.	☐	☐	☐
Ko bom star/-a bom svojo mladost ohranjala s pomočjo zdravega načina življenja	☐	☐	☐
Veselim se, dneva ko bom lahko svojim vnukom pripovedoval/-a zgodbe iz svojega otroštva.	☐	☐	☐
Žalosten/a sem, ker vem da se staram.	☐	☐	☐
Bojim se smrti.	☐	☐	☐
Strah me je, ko bom v ogledalo zagledal/a prve gube in sive lase.	☐	☐	☐
Okoli sebe nimam rad starejših ljudi.	☐	☐	☐

Q9 - Preberi trditve in označi kar velja zate!

Se ne strinjam   Niti niti   Strinjam se

Starejši pogosto govorijo o svojem trpljenju v mladosti.	☐	☐	☐
Starejši ljudje so pozabljivi	☐	☐	☐
Starejši ljudje ne morejo več skrbeti zase in za druge.	☐	☐	☐
Starejši so trmasti, svojeglavi ...	☐	☐	☐
Stari starši so pogosto finančno breme svojim otrokom.	☐	☐	☐
Stari ljudje so finančno breme mladih.	☐	☐	☐
Okoli sebe vidim veliko starejših ljudi, ki so nesrečni.	☐	☐	☐
Okoli sebe vidim veliko starejših ljudi, ki so osamljeni.	☐	☐	☐
V družbi starejših se dolgočasim.	☐	☐	☐

Q10 - Preberi trditve in označi kar velja zate!

	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam
Vrednote moje družine vplivajo na moj pogled na starejše.	☐	☐	☐
Mladi, ki že od malih nog živijo s svojimi starimi starši, imajo več potrpljenja in razumevanja do starejših.	☐	☐	☐
Če bi imel/-a več stika s starejšimi ljudmi oz. bi živel/-a živela s starimi starši, bi se moje mnenje o starejših verjetno spremenilo.	☐	☐	☐
Ko se družim s starejšimi/s starimi starši imam pogosto občutek, da me ne marajo (oz. imajo rajši druge vnuke).	☐	☐	☐
Na svoje stare starše (ali starejše ljudi v okolici) sem močno navezan/-a.	☐	☐	☐
Na stare starše se lahko vedno zanesem, jim zaupam.	☐	☐	☐
Mislím, da smo mladi s starejšimi na splošno močno povezani.	☐	☐	☐

Q11 - Preberi trditve in označi kar velja zate!

	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam
Starejši so nam s svojimi izkušnjami in nasveti v pomoč pri naših odločitvah			
Starejši z veseljem pomagajo mladim staršem pri varstvu otrok.	☐	☐	☐
Dolžnost mladih je, da skrbijo za starejše in onemogle ljudi.	☐	☐	☐
Mladi smo dolžni poskrbeti za starejše, da bodo ti imeli lepo in varno starost.	☐	☐	☐

